

Porteføljestyret for naturvitenskap og teknologi

Referat	Møte 2/22
Dato	1. juni, 2022 kl. 09:00 – 12:00
Sted	Zoom

Til stede: Professor Eva Sorensen, University College London, UK, *leder*
Professor Inga Berre, Universitetet i Bergen
Professor Andreas Carlson, Universitetet i Oslo
Professor Mari-Ann Einarsrud, NTNU, Trondheim
Chief Technology Officer Odd-Arne Lorentsen, Gen2 Energy, Borre
Seniorforsker Eli Ringdalen, SINTEF, Trondheim
Professor Marit-Solveig Seidenkrantz, Aarhus Universitet, Danmark
Professor Magne Olav Sydnes, Universitetet i Stavanger
Avdelingsleder Rune Storvold, NORCE, Tromsø
Professor Bo Wahlberg, KTH, Sverige

Forfall: Fagdirektør Finn-Hugo Markussen, observatør KD

Til stede fra Forskningsrådet:

Avdelingsdirektør Petter Helgesen
Spesialrådgiver Harald H. Simonsen
Områdedirektør Jesper Werdelin Simonsen (sak 15/22)

Sak PSNATEK 12/22 Godkjenning av saklisten

Følgende saker ble meldt inn under eventuelt:

- a) Bekymring for dårligere vilkår for eksperimentell forskning
- b) Praksis for navn på SFF

Vedtak: *Saklisten godkjennes.*

Sak PSNATEK 13/22 Referat fra porteføljestyremøte 1/21, 5/4-22

Utkast til referat var sendt per epost. Det kom inn noen forslag til endringer som er innarbeidet i vedlagte utkast til referat. Foreslåtte endringer er vist med rød skrift. Porteføljestyret sluttet seg til de foreslåtte endringene.

Vedtak: *Referatet Godkjennes.*

Sak PSNATEK 14/22 Spørsmål om habilitet

Ingen inhabilitet ble innmeldt.

Vedtak: *Alle styrets medlemmer er habile i behandlingen av alle saker på saklisten.*

Sak PSNATEK 15/22 Situasjonen som følge av revidert nasjonalbudsjett

Områdedirektør Jesper Simonsen orienterte om situasjonen for Forskningsrådet som følge av revidert nasjonalbudsjett.

Situasjonen er godt belyst i media. Hovedproblemet er årlige bevilgninger og forskningsprosjekter som løper over flere år. Dette fører til ubrukte midler på prosjektene (positive avsetninger) på Forskningsrådets budsjetter.

For å få ned avsetningene ble det kuttet totalt 1,7 mrd. kroner fra Forskningsrådets avsetninger. Forskningsrådet ble samtidig bedt om å opprettholde den planlagte aktiviteten og gjennomføre planlagte utlysninger. Fra Forskningsrådets side var det forstått at disse midlene skulle tilbakeføres på et senere tidspunkt.

I tillegg har Forskningsrådet, i overensstemmelse med KD, de siste årene bevilget mere midler enn de årlige budsjetttildelinger på enkelte poster som har positive avsetninger, mot at midlene tilbakeføres senere år. En gjennomgang av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) konkluderer med at Forskningsrådet per i dag ikke har fullmakt til å "låne" midler mellom budsjettposter i Statsbudsjettet. En slik fullmakt må gis av Stortinget.

Et tredje moment er knyttet til instituttsektorens suksess i EU. Forskningsinstitutter som deltar EU-prosjekter, får ikke full dekning for kostnadene sine fra EU. RES-EU er en resultatbasert grunnbevilgning for forskningsinstitutter som i noen grad kompenserer for dette. Denne ordningen er rettighetsbasert og skalerer med instituttenes suksessrate i EU. Instituttenes suksess i EU har ført til at ordningen er underfinansiert i Statsbudsjettet og bidrar til den negative avsetningen i Forskningsrådet.

Summen av kuttene, tildeling av midler for å få ned avsetninger og instituttsektorens suksess i EU, har ført til at Forskningsrådet de neste årene vil ha en negativ avsetning. Hvilken konsekvens dette vil ha for tildelinger og utlysninger er ennå uklart og vil ikke bli klart før Revidert nasjonalbudsjett er ferdigbehandlet i Stortinget.

Fra porteføljestyret ble det pekt på at det er stor usikkerhet ute i fagmiljøene og det ble uttrykt bekymring for bevilgningssituasjonen for grunnforskning framover.

Det ble pekt på at det er mer systemet for bevilgninger til Forskningsrådet som er problemet, ikke Forskningsrådets styre. Nødvendig langsiktighet i budsjettene ser ut til å være det største problemet.

Det ble også pekt på at Forskningsrådet har en viktig oppgave som forskningspolitisk rådgiver. Interimsstyret ser ut til å ha lite

kompetanse på dette området noe som er bekymringsfullt gitt at langtidsplanen for forskning og høyere utdanning nå skal ferdigstilles.

Porteføljestyret ga sin fulle støtte til Forskningsrådets administrasjon og måten det jobbes på. Det ble kommentert at porteføljestyrets administrasjon har gjort er profesjonell og ryddig jobb.

Vedtak: *Saken tas til orientering.*

Sak PSNATEK 16/22 Revidert nasjonalbudsjett - satsing på nukleær forskning

Avdelingsdirektør Petter Helgesen orienterte om satsingen.

Kunnskapsdepartementet ba Forskningsrådet i februar utføre en forstudie om status for norsk forskning på det nukleære området. Forskningsrådet leverte en kort forstudie (rapport) i mars. Forstudien er basert på en vurdering av hvilke forskningsmiljø som finnes og deres suksess inn mot Forskningsrådets virkemidler (FRIPRO, INFRA og SFF) og mot ERC. Studien gir ingen vurdering av kvaliteten på forskningen som utføres. Det vil kunne komme i den pågående fagevalueringen (med egenvurdering og fagfellevaluering).

Studiens hovedkonklusjoner:

- Flere av de norske fagmiljøene innenfor kjernefysikk, kjernekjemi/radiokjemi vurderes å ha underkritisk størrelse.
- De når i begrenset grad opp i konkurransen om midler innenfor Forskningsrådets ordinære virkemidler.
- Det er behov for investeringer i utstyr og laboratoriefasiliteter for fortsatt å drive eksperimentell forskning og håndtering av radioaktive stoffer med høy radiotoksisitet.
- Norske fagmiljø deltar i flere prosjekter i regi av EURATOM. Miljøene har uttrykt at de ønsker en videreføring og styrking av finanseringen under EU-STRA (norsk finansiering av prosjekter som får innvilgelse innenfor EURATOM).

I revidert nasjonalbudsjett (RNB) er det bevilget 22 mill. kroner til satsingen i. I tillegg er det omdisponert 3 mill. kroner slik at satsingen totalt vil være på 25 mill. kroner i 2022. Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet jobber sammen for å avklare om det kan lyses ut midler i år siden det er tilført friske midler på post 53.

Forskningsrådet har fått signaler om at vi skal oppfatte dette som en langsiktig satsing. Gitt Forskningsrådets situasjon, må vi vente på behandlingen av RNB i Stortinget 17.juni før vi kan ta neste formelle steg.

Fra porteføljestyret ble det kommentert at det er positivt at det er bevilget ekstra midler til området. Imidlertid ble det etterlyst en gjennomgang av andre aktuelle områder for ekstra satsing og en vurdering av hvilke av disse områder som det vil være viktigst å satse på. Ett av medlemmene stilte også spørsmål om satsingen burde ligge under PSENERGI selv om satsingen er grunnforskningsrettet. Andre pekte på at PSNATEK er bedre egnet siden satsingen både er

grunnforskningsrettet og skal bidra til å stimulere utdanning av kandidater på området.

Administrasjonen vil komme tilbake med mer informasjon om satsingen på et senere porteføljestyremøte.

Vedtak: *Saken tas til orientering.*

Sak PSNATEK 17/22 Eventuelt

a) Bekymring for dårligere vilkår for eksperimentell forskning

Eksperimentelle prosjekter som benytter forskningsinfrastruktur finansiert av institusjonen selv, ilegges leiestedskostnader knyttet til investering og drift av infrastrukturen. Dette er kostnader som Forskningsrådet dekker for prosjekter finansiert av Forskningsrådet. Leiestedskostnader gjør at prosjektkostnadene typisk blir høyere for eksperimentelle prosjekter enn for prosjekter som har liten eller ingen eksperimentell virksomhet. Dette gjør det mer krevende for eksperimentelle prosjekter å tilpasse seg de maksimale budsjetttrammene for de ulike søknadstypene Forskningsrådet benytter i sine utlysninger enn det typisk vil være for mere teoretiske prosjekter. En konsekvens er at mengden av avansert eksperimentell forskning i prosjekter finansiert av Forskningsrådet begrenses.

Administrasjonen kommenterte at dette er en kjent problemstilling. En mulig løsning kan være å gi eksperimentelle prosjekter en mulighet til å søke om en ekstra midler for å dekke de eksperimentelle merkostnadene.

Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets kommentarer i arbeidet med å videreutvikle søknadstypene i Forskningsrådet.

b) Praksis for navn på SFF

Navn på Sentre for fremragende forskning (SFF) bestemmes i dag av søkerinstitusjonen. Flere sentre er oppkalt etter personer og alle disse er oppkalt ettermenn. Forskning viser at navn har betydning for rekruttering. Innen naturvitenskap og teknologi hvor det er underskudd på kvinner, gir denne praksisen få rollemodeller for unge kvinner. Dette er problematisk og kan gjøre det vanskeligere å rekruttere kvinner til forskning innen naturvitenskap og teknologi.

Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets kommentarer og vil videreformidle dem til de som følger opp SFF-ordningen i administrasjonen.

Sak PSNATEK 18/22 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Protokollen godkjennes.*